

„...АЛЕ ВИЗВОЛИ НАС ВІД ЛУКАВОГО”: ЯК ПЕРЕЙМЕНОВУЮТЬ ЄЛИСАВЕТГРАД

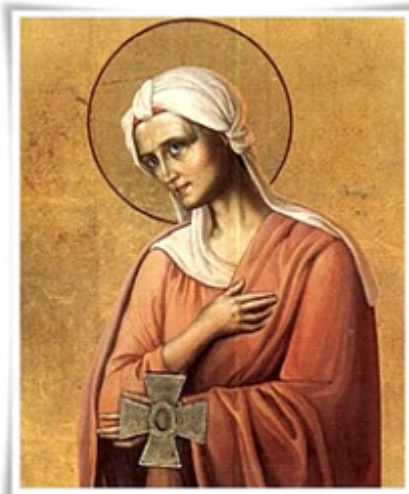
*Город в равной степени
проникнут памятью и
забвением...*

*Он – натуральная среда
для тех, кто
испытывает
потребность
оглядывать землю в
поисках современников и
сотоварищей...*

*Если существует такая
вещь, как непрерывность
опыта, как
преемственность
жизни, то не связана ли
она с самой
территорией, с местной
топографией? Не
служат ли сами улицы и
переулки источниками
тех или иных видов
деятельности или фигур
наследственного
сцепления времен?*

*... Город наиболее тесно
населен своими
умершими и...
отзывается на шаги
минувших поколений.*

Питер Акройд

Щиро радію за мешканців Олександрії, а, передусім, за краєзнавців цього міста. Ніхто з них не захворів маячною ідеєю позбутись імперської назви Олександрія (а вона дійсно походить від імені цісаревича Олександра Павловича, тоді ще навіть не імператора Олександра І!), щоб повернути місту його первісну українську назву – Усівка (на честь козака Вуса!). А це - перша ознака шанобливого ставлення до історії рідного краю. Браво!

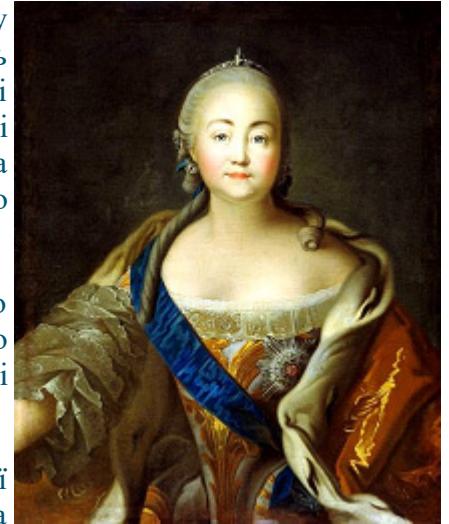
Натомість у Кіровограді уже 20 років (сумний ювілей!) навколо перейменування міста відбувається по-справжньому ганебна політиканська істерія. Дотепер триває всеукраїнська топонімічна розвага „Придумай Єлисаветграду українську назву!” Ось, можливо, навіть і не повний перелік назв, запропонованих її учасниками: **Байгород, Богун, Бугогард, Бугогардівськ, Винниченківськ, Великий Златопіль, Великі Лелеки, Вільноград, Грушевськ, Доброград, Доброслав, Долеград,**

Златопіль, Златопілля, Золоте Поле, Еksamпей, Інгулоград, Інгульськ, Козачин, Кучмань, Лелеківськ, Лелечин, Марко-Кропивницьк, Новий Гард, Новокозачин, Перлинодар, Скіфіополь, Слов'янопіль,

Степоград, Степослав, Тобілевичі, Україноград, Українослав, Хлібоград, Хлібослав, Центральноукраїнськ, Чорновіл, Шевченкоград et cetera!

І було б це смішно, аби не було так сумно. Противники повернення назви Єлисаветград не гребують нічим, навіть найсвятішим. І це, на жаль, не гіпербола.

Спочатку „антиєлисаветинці” шукали компромат на російську імператрицю Єлизавету Петрівну і, звісно ж, без особливих зусиль знайшли його (адже святих серед державних діячів, як російських так і українських, не було й немає!). Вилили на неї стільки бруду, що могли б і заспокоїтись нарешті. Але ж ні! Наступним об’єктом паплюження стала фортеця святої Єлисавети. Мовляв, ніякого військово-стратегічного значення, крім боротьби із Запорізькою Січчю, вона не виконувала.

Я не маю наміру захищати ані нещасну імператрицю, за чиїм указом було засновано фортецю святої Єлисавети, ні саму фортецю. Це давно зроблено поважними істориками, як російськими та українськими, так і зарубіжними.

Вжахнуло інше. Аби завдати остаточного і нищівного удару по ідеї повернення назви Єлисаветград, „антиєлисаветинці” переключились на дискредитацію... самої святої праведної Єлисавети. Відмовчатись за таких обставин – значить погодитись з ними, а значить взяти гріх на душу.

Коли років 8 тому з’явився перший випад проти святої Єлисавети, я подумав про тимчасове затьмарення розуму й душі людини, яка засумнівалася у її святості. Цей „краєзнавець” зробив сенсаційне відкриття: виявляється, такої святої в українській православній церкві... не існує – її ніхто не канонізував! Я, на жаль, помилився: це був лише початок кампанії з дискредитації святої праведної Єлисавети. За час, що минув, „краєзнавець” не вгамувався і не схаменувався. Більше того, навколо нього розплодилося чимало послідовників, які видають його маячню уже за доконаний факт. Прізвищ не називаю з етичних міркувань не тому, що боюсь дискусії. Абсолютні істини в християнстві не можуть бути предметом суперечок - вони приймаються такими, якими є. Я просто все ще сподіваюсь на їхнє прозріння: адже паплюження святого імені надто небезпечна справа (це богохульство, святотатство), і вони мають це усвідомлювати.

Ось одна характерна цитата, розтиражована в мережі Інтернет, яка буцімто „розвінчує” святість Єлисавети: **„Є певна заковика і з приводу святості згаданої матері Іоанна Єлисавети, бо її "недосвятили"... Мало хто вчитується уважно в святці та задає слушні незручні питання. Такі питання особливо не подобаються кіровоградським священнослужителям. Пошук істини схожий на пошук священного граалю. У вересні в один день церква вшанує одну поважну родину Захарія, Єлисавету та Іоанна, що були батьком, матір'ю та сином відповідно. І лише останній має приставку "СВ.", що означає святий, а двоє перших трактуються як пророк та праведна, заслуга яких полягає у пророкуванні та народженні Іоанна. Приставки "СВ" вони не "заслужили" у церкви, бо не були християнами. Згадана праведна Єлисавета була звичайною іудейкою. А в Кіровограді це ніхто не лише не бере до уваги, а навіть ікони їй малюють. Здається, що ще трохи і "наші московські проповідники" в Кіровограді канонізують і пророка Мухаммеда..."**

Так цинічно-образливо на релігійні теми в радянські часи писали хіба що „войовничі атеїсти”, які вирізнялися дрімучим невіглаством. Причому, дісталось навіть мусульманам. Як можна християнам канонізувати пророка Магомета – центральну після Аллаха постать в ісламі, який є однією з трьох світових релігій? Зізнаюсь, що змушений був трохи відкоригувати процитоване орфографічно та стилістично, що ніскільки не вплинуло на зміст самого висловлювання.

Не знаю, як щодо кіровоградських священнослужителів, які буцімто не люблять незручних запитань, на них спробую відповісти навіть я, оскільки вони стосуються азів православ'я. Для цього не треба бути

богословом, слід просто всерйоз зацікавитись тим, про що пишеш, і самому усунути власний „лікнеп” з основ християнства.

А от тоді, коли ви вникнете в поняття „святість та праведність”, то дізнаєтесь, що у православ’ї існують „лики святості” - так називають категорії, на які прийнято поділяти святих. Всього їх 20: **апостол, безсрібник, благовірний, блаженний, великомученик, сповідник, мученик, праведний, праотець, преподобномученик, преподобний, преподобносповідник, пророк, рівноапостольний, святитель, священномученик, стовпник, страсотерпець, чудотворець, юродивий.** І до кожного з ликів додається слово „святий”. Таким чином, мати Іоанна Предтечі Єлисавета є і праведною, і святою! Богослови виділяють ще одну категорію святих - „Свідків дива”. Так називають особливих людей, яким була довірена таємниця Богоматеринства на землі. Їх лише четверо: це – святий праведний Йосиф Обручник, земний чоловік Діви Марії, якого Син Божий називав татом; святий праведний Симеон Богоприємець, який напроорокував Немовляті Спасителю хресні страждання; свята праведна Анна пророчиця, яка серцем відчула народження Господа і говорила про це всім. Нарешті, це свята праведна Єлисавета – мати Іоанна Предтечі, - яка першою на земля назвала Діву Марію Матір’ю Господа! (на знімку: ікона „Цілування Божої Матері і праведної Єлисавети”).

А ось що пише про народження Іоанна Предтечі автор „Житій святих” (12 книг) Святитель Дмитро Ростовський (українець Данило Туптало) (1651-1757): „Коли наблизилося зачаття спасіння нашого, зачався святий Іван Предтеча славно і чудовно. Багато матерів зачинають дітей, мало тих, зачаття яких славилася і святкувала Божа Церква. Три тільки матері є, у їхніх-бо утробах сотворилося зачаття, що світ здивувало: свята праведна Анна, свята Єлисавета і Пресвята й Пречиста Діва Марія. Праведна Анна Богородицю, Єлисавета Предтечу, Діва Марія зачала Христа, Спасителя нашого.”

От вам і „звичайна іудейка”. Як бачимо, роль святої праведної Єлисавети в історії християнства занадто важлива, щоб нею нехтувати. І коли хтось цього не визнає, то висновок один: він сумнівається, а чи дійсно тоді відбулося Богонародження? Чи не є надмірно високою ціна спокуси перейменувати місто на український кшалт? І звідки це фанатичне небажання повернути місту його первісну назву? Впевнений, що не від великого українського патріотизму, а схоже, як не прикро про це писати, від лукавого.

І все це заради якогось українського, але міфічного поселення Новокозачин (буцімто засноване старообрядцями біля фортеці св. Єлисавети у 1755 році!) чи містечка Златополь (а воно-то було єврейським!)? Саме ці назви чомусь особливо до вподоби „антиєлисаветинцям”. Як тут не згадати молитву „Отче наш”: „...І не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого”.

...Власне головне запитання, на честь кого назване наше місто – Святої праведної Єлисавети, матері Іоанна Предтечі чи російської імператриці Єлисавети Петрівни, дочки Петра Великого, - давно уявляється мені суто риторичним. Вичерпної та однозначної відповіді на нього просто не існує. Єдино правильна відповідь – на честь обох!